

Jaarverslag

2025

Inleiding

Dit is het derde jaarverslag van het Expertisepunt Burgerschap. Het is het gezamenlijke jaarverslag van de vier consortiumpartners: Stichting School & Veiligheid, de MBO Raad, SLO en ProDemos – huis voor democratie en rechtsstaat.

Binnen het consortium worden informatie en kennis veelvuldig gedeeld, zodat ook over de grenzen van sectoren heen van elkaar geleerd wordt. Dit vergroot de effectiviteit van het Expertisepunt Burgerschap richting het onderwijs en andere betrokkenen bij burgerschap. De vier consortiumpartners trekken samen op bij de organisatie van het kennisnetwerk, de Burgerschapstafel en de Beleidstafel. Bij andere activiteiten en middelen zoals de po-leerkrachtendag, de verkenning voor Caribisch Nederland, de infographic en de website werken twee of drie consortiumpartners samen. Bij deze en andere activiteiten werkt het Expertisepunt Burgerschap ook veelvuldig samen met andere organisaties die aanbod, expertise en ervaring op het gebied van burgerschapsonderwijs hebben.

2025 was voor het funderend onderwijs het jaar waarin de definitieve conceptkerndoelen verschenen. Voor het mbo werd gewerkt aan een wettelijke burgerschapsopdracht, nieuwe kwalificatie-eisen en minimeisen voor een docent burgerschap. Naast deze beleidsmatige ontwikkelingen zijn ook de maatschappelijke en politieke ontwikkelingen – dichtbij en ver weg – van invloed op het burgerschapsonderwijs op scholen. Het Expertisepunt Burgerschap heeft zich in zijn activiteiten gericht op deze ontwikkelingen. Daarnaast is er ook veel aandacht besteed aan het delen van praktijkvoorbeelden en het vertalen van onderzoeksresultaten naar de onderwijspraktijk.

In dit jaarverslag wordt op een aantal plekken aangegeven welke consortiumpartners bij activiteiten betrokken waren. Als er geen consortiumpartners genoemd worden, geldt dat de activiteiten voor het funderend onderwijs door Stichting School & Veiligheid zijn uitgevoerd en de activiteiten voor het mbo door de MBO Raad.

Vanaf 2026 start voor de activiteiten van de MBO Raad binnen het Expertisepunt Burgerschap een nieuwe subsidieperiode die loopt tot medio 2027. De subsidie voor de activiteiten van Stichting School & Veiligheid en ProDemos binnen het consortium is verlengd tot eind 2027.

De activiteiten van het Expertisepunt Burgerschap in 2025

1 *Digitaal platform en
communicatiefunctie*

2 *Vraag- en
adviesfunctie*

3 *Congressen en
bijeenkomsten*

4 *Professionalisering
(overige)*

5 *Instrumentarium
en tools*

6 *Stakeholders*

1. Digitaal platform en communicatiefunctie

De zichtbaarheid van het Expertisepunt Burgerschap is ook dit jaar weer flink toegenomen. De website werd goed bezocht en het aantal abonnees op de nieuwsbrief nam flink toe, net als het aantal vaste volgers op LinkedIn.

Nieuwsbrieven

Vanuit het Expertisepunt Burgerschap versturen we maandelijks (met uitzondering van de maanden juli en augustus) een nieuwsbrief met actuele informatie, tips en inspiratie over het vormgeven van burgerschapsonderwijs. In de po/vo-nieuwsbrief is vanaf maart 2025 specifiek aanbod voor go toegevoegd. Hiermee is de doelgroep van deze nieuwsbrief verbreed tot po, go en vo.

De mbo-nieuwsbrief maakte voor de zomerperiode een aparte editie met kijk-, lees-, luister- en ervaringstips die in relatie staan tot burgerschap in het mbo.

Best bezochte items per nieuwsbrief

Voor het funderend onderwijs is dat dit bericht met 996 kliks:

Webinar: de Inspectie van het Onderwijs over burgerschap

Op veel scholen is behoefte aan meer informatie over de wettelijke eisen van de burgerschapsopdracht en hoe dit goed te borgen. Waar kijkt de Inspectie van het Onderwijs naar als het gaat over burgerschapsonderwijs? En wat zien zij op scholen gebeuren? In het webinar op dinsdagmiddag 18 maart gaan we hierop in.

Voor mbo is dat dit bericht met 351 kliks:

IMPULS

BURGERSCHAPSDAG
28 NOV 2025 WOERDEN

EXPERTISEPUNT
BURGERSCHAP MBO

Meld je aan voor de Burgerschapsdag!

28 november 2025 • Woerden • 9.00-17.00 uur

Ook dit jaar organiseren we weer een inspirerende dag voor iedereen die het verschil wil maken in het mbo. Werk je met studenten aan burgerschap of ben je beleidsmatig betrokken? Dan mag je deze Burgerschapsdag niet missen!

Aantal abonnees	Begin 2025	Eind 2025	Groei 2025
po/go/vo-nieuwsbrief	3.771	5.044	1.273 (33,8%)
mbo-nieuwsbrief	3.522	4.091	569 (16,2%)

Nieuwsbrief september 2025

In deze nieuwsbrief van het Expertisepunt Burgerschap vind je actuele informatie, tips en inspiratie over het vormgeven van burgerschapsonderwijs in het primair onderwijs, gespecialiseerd onderwijs en voortgezet onderwijs.

Primair onderwijs

[Lees meer po >](#)

Gespecialiseerd onderwijs

[Lees meer go >](#)

Voortgezet onderwijs

[Lees meer vo >](#)

Kerndoelen burgerschap gepubliceerd

De definitieve conceptkerndoelen burgerschap voor po, go en vo zijn gepubliceerd. Het ministerie van OCW werkt aan de uitwerking hiervan in wet- en regelgeving. Een overzicht van de huidige verplichtingen en toekomstige veranderingen vind je in een infographic. Voor het (vvo) ontwikkel SLO daar naast functionele kerndoelen burgerschap; de oplevering van de functionele kerndoelen staat gepland op 21 november 2025.

[Lees meer po >](#)

[Lees meer go >](#)

[Lees meer vo >](#)

Aan de slag met de Tweede Kamerverkiezingen

Op 28 oktober zijn de Tweede Kamerverkiezingen. Voor leerlingen het moment om te leren over democratie, hoe ons kiesstelsel werkt en waarom stemmen belangrijk is. Op onze website vind je handige informatie en leerdoelen om dit in de klas te behandelen.

[Lees meer po >](#)

[Lees meer go >](#)

[Lees meer vo >](#)

Bijgestelde onderzoekskaders: Inspectie gaat oordelen op OPO

De bijgestelde onderzoekskaders van de Inspectie zijn vastgesteld en gelden vanaf 1 augustus 2025. Voor Bestuursoverheden (OPO). Met deze standaard onderzoek de Inspectie of de school beschikt over een doelgericht en samenhangend curriculum voor de drie basiseenheden.

[Lees meer po >](#)

[Lees meer go >](#)

[Lees meer vo >](#)

Veelgestelde vraag over burgerschap

"Hoe krijgen we in beeld wat onze school al doet rond burgerschap?"

Je leest het antwoord op deze vraag op onze website. Daar vind je tevens een overzicht van andere veelgestelde vragen en de daarbij horende antwoorden.

[Lees meer po >](#)

[Lees meer go >](#)

[Lees meer vo >](#)

Middelbaar beroepsonderwijs

Nieuwsbrief september 2025

Laat je maandelijks informeren en inspireren over het vormgeven van burgerschapsonderwijs in het middelbaar beroepsonderwijs.

Handreiking nieuwe kwalificaties burgerschap mbo

De handreiking burgerschap wordt op 28 oktober 2025 getoelicht en is daarna te vinden op onze website. De handreiking bestaat uit twee delen: enerzijds een onderliggende voorbeeldmatige uitwerking per thema. De handreiking is een hulpmiddel om de nieuwe kwalificatie-eisen te vertalen in het schoolcurriculum, de uitwerking van de schoolopdracht voor burgerschap en de visie op burgerschap van de school.

Conceptkerndoelen burgerschap funderend onderwijs gepubliceerd

Het ministerie van OCW heeft de definitieve sets conceptkerndoelen burgerschap en digitale geletterdheid voor het funderend onderwijs gepubliceerd. Naar verwachting treden de kerndoelen op 1 augustus 2027 in werking. Het ministerie zoekt scholen in het funderend onderwijs op om niet te wachten en nu al aan de slag te gaan met deze conceptkerndoelen.

Meer informatie

Week van de mediawijsheid

7 t/m 14 november 2025

Het thema van deze week is de grote invloed die digitale media heeft op het dagelijks leven van studenten. Het is een goede gelegenheid om in de klas aandacht te besteden aan kritisch denken, digitale veerbaarheid en bewust mediagebruik, op de website van het practoraat mediawijsheid. Er is veel kant-en-klaar materiaal beschikbaar inclusief instructies, tutorials en onderzoek op de website van het practoraat mediawijsheid.

Ook op andere plekken zijn loca te vinden, bijvoorbeeld de Al-bingo (van Didactech) of ga aan de slag met de digitale detox (zelf en met studenten).

Jaarlijks magazine voor po, go en vo

In de derde editie van ons magazine '[Burgerschap op school](#)' staan artikelen met onder andere inspirerende verhalen van scholen, wetenschappelijke inzichten, de status van de conceptkerndoelen en handvatten bij een herstelopdracht. Het magazine is voor onderwijsprofessionals in het primair, gespecialiseerd en voortgezet onderwijs.

Het bereik van het magazine was groot. De online-versie is in 2025 ruim 2.300 keer bekeken. Van de papieren versie zijn ruim 11.000 exemplaren verspreid. Ze zijn direct naar alle scholen verstuurd, opgevraagd bij het Expertisepunt Burgerschap en bij conferenties uitgedeeld. Ook is er voor de uitgave van het magazine een mailing verstuurd naar 75.000 onderwijsprofessionals, waarin we het magazine aankondigden en verwezen naar onze andere kanalen (website, LinkedIn, nieuwsbrief).

Magazine Loopbaan & Burgerschap voor mbo

Het magazine Loopbaan & Burgerschap verschijnt twee keer per jaar en wordt in een oplage van 3.500 exemplaren gratis verspreid onder docenten burgerschap in het mbo. In beide

2025 schreven we een artikel over de ontwikkelingen voor het burgerschapsonderwijs in het mbo. Deze wezenlijke ontwikkelingen vormden ook het thema van de Burgerschapsdag op 28 november 2025.

Infographic

In september 2025 publiceerde OCW, in samenwerking met het Expertisepunt Burgerschap, SLO en de Inspectie van het Onderwijs, de [Infographic Burgerschapsonderwijs](#). Deze infographic beantwoordt veelgestelde vragen van scholen over de wettelijke opdracht, de kerndoelen, de rol van de Inspectie, burgerschap binnen verschillende schoolsoorten en komende ontwikkelingen.

edities hebben we een artikel aangeleverd. In maart 2025 was het onderwerp Digitaal Burgerschap. Dit is een belangrijk onderdeel van burgerschap waaraan we graag aandacht besteden. In november

Burgerschapsonderwijs
 Wat zijn de huidige verplichtingen en welke veranderingen komen eraan?

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
 september 2025

Scholen hebben de wettelijke taak om met het onderwijs en via de schoolcultuur actief burgerschap en sociale cohesie te bevorderen. Dit volgt uit de wettelijke burgerschapsopdracht en uit de kerndoelen burgerschap, die samen bepalen wat scholen in het kader van burgerschap in ieder geval moeten doen. Scholen beslissen zelf op welke wijze zij hun invulling geven. Deze infographic laat zien wat de huidige wettelijke verplichtingen zijn, welke veranderingen eraan komen als gevolg van de actualisatie van de kerndoelen en hoe scholen zich hierop kunnen voorbereiden.

De infographic is ontwikkeld in samenwerking met de Inspectie van het Onderwijs, SLO en het Expertisepunt Burgerschap.

Wettelijke burgerschapsopdracht
 De wettelijke burgerschapsopdracht is een algemeen uitgangspunt voor de school

Onderwijsinhoud - Het onderwijs richt zich op:

- Het bijbrengen van kennis voor en kennis van de **basiskaarden van de democratische rechtsstaat** (vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit).
- Het ontwikkelen van **sociale en maatschappelijke competenties** (leerlingen in staat stellen deze af te maken van en te dragen aan de samenleving).
- Het bijbrengen van kennis over en respect voor **verschillen** tussen mensen, alomede de waarde dat **gelijke gevallen gelijk** behandeld worden.

Schoolcultuur - Het behoeft geen dragend orgaan...

- Een schoolcultuur die in overeenstemming is met de basiskaarden en waarin leerlingen gestimuleerd worden actief te participeren met de omgeving met en het handelen naar deze waarden.

Veren

- Het onderwijs moet **doelgericht, samenhangend en herkenbaar** zijn.

Kerndoelen
 De kerndoelen zijn wettelijk vastgelegd doelen voor het curriculum

- Kerndoelen beschrijven voor alle leergebieden wat leerlingen in ieder geval moeten leren. Scholen mogen hun eigen doelen aan toevoegen.
- Bij wet zijn er op dit moment nog geen kerndoelen voor het leergebied burgerschap.
- Kerndoelen die passen bij burgerschap vind je nu in andere leergebieden.
- Kerndoelen voor het leergebied burgerschap zijn in ontwikkeling. Deze kerndoelen zijn een uitwerking van het **onderwijsambodestel** deel van de wettelijke burgerschapsopdracht.

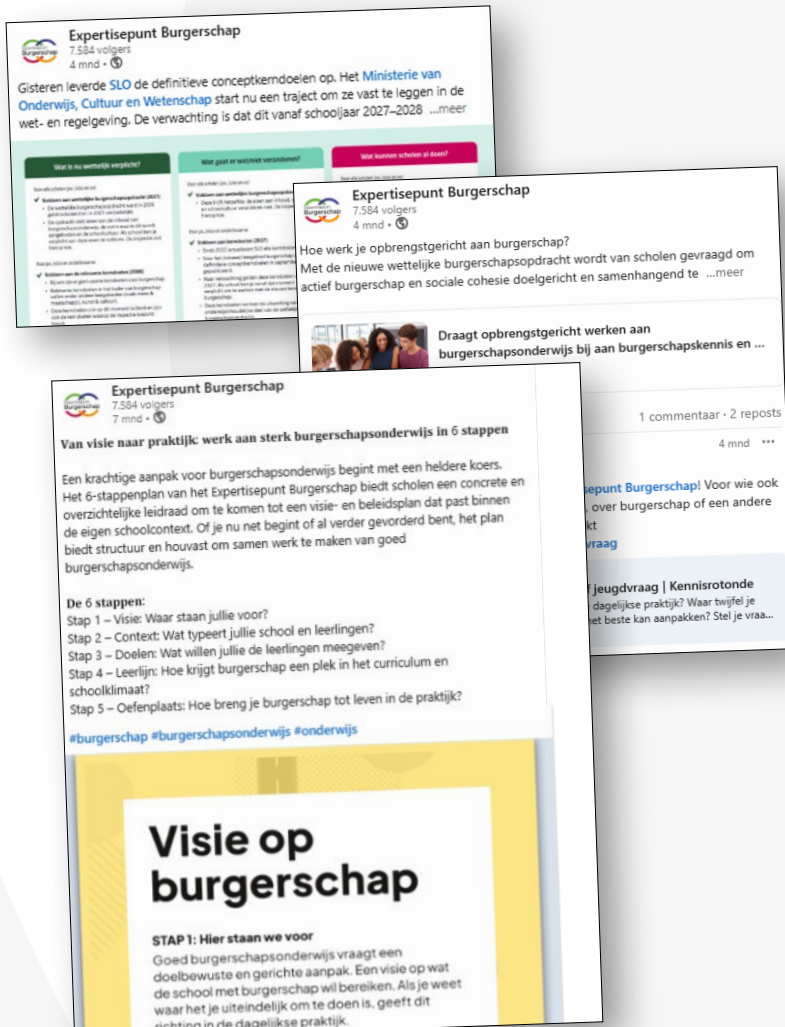
Wat wordt er bedoeld met doelgericht, samenhangend en herkenbaar?
 Scholen vertalen de wettelijke opdracht en kerndoelen, vanuit hun eigen visie op burgerschap, naar concrete kerndoelen die aansluiten bij hun leerlingen in de omgeving waarin zij opgaven **doelgericht**, **doelgeroepen** en **herkenbaar** maken die daarbij horen zijn logisch opgebouwd (**samenhangend**). Het onderwijs dat de school op deze manier heeft gericht, wordt ook in de praktijk **gelijktijdig herkenbaar**.

Waar let de Inspectie van het Onderwijs op?
 De Inspectie houdt toezicht op de uitvoering van de wettelijke eisen van de burgerschapsopdracht en de kerndoelen. De kaders voor het toezicht zijn beschreven in het **onderzoekskader** van de Inspectie. De kaders volgen uit de eisen uit de wet.
 De Inspectie gaat na of het onderwijs **doelgericht, samenhangend en herkenbaar** is. Daarbij kijkt zij of de bevordering van basiskaarden en sociale en maatschappelijke competenties zichtbaar zijn en aan de relevante kerndoelen wordt voldaan. Andere elementen waar de Inspectie in aanraking kan komen zijn de schoolcultuur, het bereik van de basiskaarden (herkenbaarheid) en kunnen leerlingen en/of andere relevante kerndoelen worden voldaan. **Zie voor meer informatie: [onderzoekskader](#) [Nederlands Wetenschappelijk Bureau](#) en het [Burgerschap](#) en de [Wijze Waard](#) de burgerschapscompetenties van leerlingen worden gemiddeld 4,2. Zie voor meer informatie: [onderzoekskader](#) [Nederlands Wetenschappelijk Bureau](#)**

* De basiskaarden vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit worden uitgesplitst in acht specifieke elementen waar de Inspectie op toezicht. De voor meer informatie: [onderzoekskader](#) [Nederlands Wetenschappelijk Bureau](#)

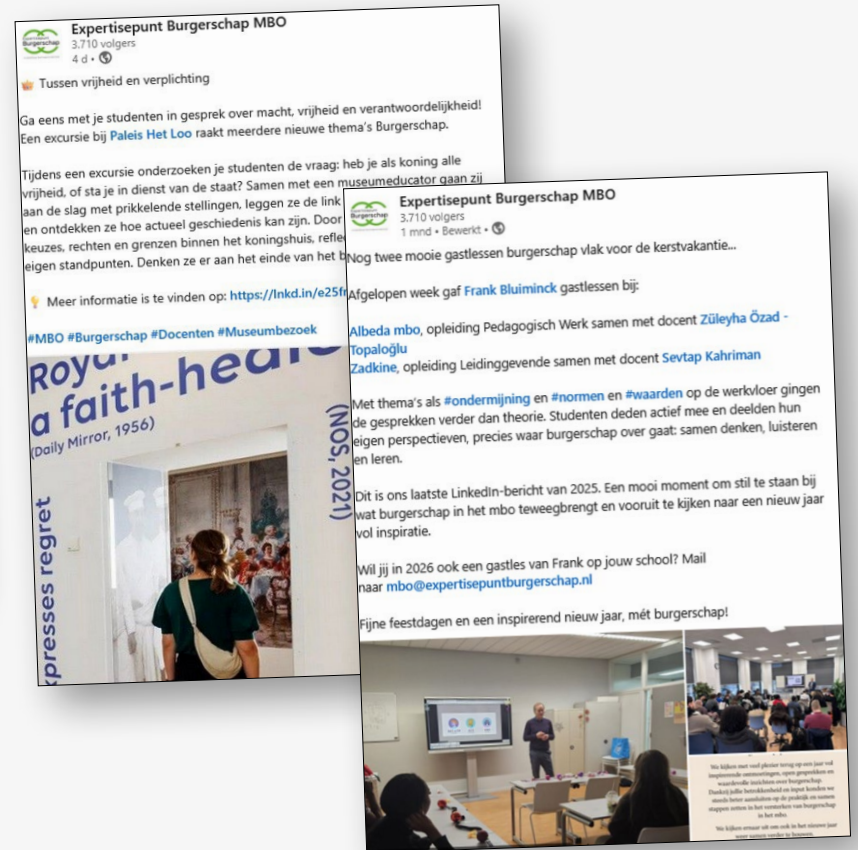
Sociale media po, go en vo

Op LinkedIn plaatsen we regelmatig berichten. Dit varieert van nieuws tot inspirerende voorbeelden. Dit jaar is het aantal volgers flink gegroeid. De LinkedIn-pagina voor het funderend onderwijs groeide van 6.083 naar 7.580 volgers. De berichten hebben een groot bereik. Absolute uitschieters waren de berichten over de Kennisrotonde (5.705 impressies), het 6-stappenplan (9.078 impressies) en de oplevering van de infographic met betrekking tot de conceptkerndoelen (21.111 impressies).

Sociale media mbo

Op LinkedIn plaatsen we regelmatig nieuwsberichten om docenten burgerschap op de hoogte te houden van actuele ontwikkelingen of evenementen. Ook besteden we via LinkedIn aandacht aan de gastlessen burgerschap van Frank Bluimincq, directeur van de MBO Raad. Deze lessen bieden studenten en docenten de mogelijkheid om met hem en met elkaar in gesprek te gaan over wat er speelt rond burgerschap in het mbo. Zo ontstaat er ruimte om ervaringen uit te wisselen en van elkaar te leren. Het aantal volgers op LinkedIn is dit jaar gestegen van 3362 naar 3710.

Website

In 2025 hebben we een sector toegevoegd aan de website: gespecialiseerd onderwijs (go). En dat was niet voor niets. Er waren bijna 1.300 unieke gebruikers uit het go die gezamenlijk zorgden voor ruim 39.000 gebeurtenissen.

Unieke bezoekers website totaal	41.277	Gebeurtenissen website totaal	1.656.250
PO	8.548	PO	228.637
GO	1.289	GO	39.002
VO	4.618	VO	124.675
MBO	11.287	MBO	329.828

Het meest bezocht in 2025 is de landingspagina van de leer-middelendatabase. Onverminderd hoog daarnaast, is het aantal bezoekers van de thema-pagina's, beleid en regelgeving en professionaliseringsaanbod. Op de webpagina's voor het funderend onderwijs werden de podcasts, schoolvoorbeelden, en het praktische stappenplan om met burgerschapsonderwijs aan de slag te gaan vaak bekeken. Maar we werden ook goed gevonden door aanbieders die hun materialen, scholingen en bijeenkomsten graag via onze website delen.

De mbo-pagina over de vier dimensies werd ook vaak bezocht, net als de pagina waar ons magazine te vinden is, de pagina's bij de diverse sectoren over Paarse Vrijdag en de pagina's die informatie over de Tweede Kamerverkiezingen ontsloten. In 2025 werd er 13.404 een bestand gedownload van de website, waarbij de IJkpunten voor goed burgerschapsonderwijs net als voorgaande jaren bovenaan staat.

Podcast

Samen met Tjip de Jong van Tjipcast namen we een tweetal podcasts op voor het funderend onderwijs. In de podcasts gingen onderwijsprofessionals met elkaar in gesprek over de volgende thema's:

• [Succesvoorbeelden uit de dagelijkse praktijk](#)

Met concrete voorbeelden uit de lespraktijk over hoe handen en voeten te geven aan de wettelijke burgerschapsopdracht.

• [Help! Een herstelopdracht burgerschap! – wat nu?](#)

Met ervaringen en tips over hoe om te gaan met een herstelopdracht op het gebied van burgerschap van de Inspectie van het Onderwijs.

15 DECEMBER 2025 · 35 MIN
 Help! Een herstelopdracht burgerschap! Wat nu?
 Tjipcast

[▶ Speel af](#) [Bekijk meer ↗](#)

- In aflevering 17 van de Jenaplan Nederland Podcast, [Jenaplan en Burgerschap: de school als opvoedgemeenschap](#), was Danielle Andrien (adviseur Expertisepunt Burgerschap) te gast om in gesprek te gaan over 'de school als oefenplaats'.

Aflevering 17: Jenaplan en Burgerschap: De school als opvoedgemeenschap
 3 dec · Jenaplan Nederland de Podcast

[+](#) Opslaan op Spotify

15 51:11 [⋮](#) [▶](#)

Leermiddelen ontsluiten

In 2025 is de [database](#) die in 2024 is ontwikkeld voor het ontsluiten van leermiddelen verder gevuld. De database is ruim 14.000 keer bezocht. Voor het mbo is daarnaast een samenwerking aangegaan met het Practoraat Mediawijsheid en Burgerschap. Dit heeft geresulteerd in de lancering van het platform [Burgerschapmbo.nl](#) in oktober.

Definitieve conceptkerndoelen

In september 2025 heeft SLO de definitieve conceptkerndoelen voor burgerschap in het primair, voortgezet en (voortgezet) speciaal onderwijs opgeleverd aan het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW). De functionele kerndoelen (v)so zijn in november 2025 opgeleverd voor het onderwijs aan zeer moeilijk lerenden en ernstig meervoudig beperkte (zml/mb) leerlingen. Op de website van het Expertisepunt Burgerschap zijn daarna een groot aantal wijzigingen doorgevoerd, zodat deze aansluit bij de definitieve conceptkerndoelen. De thema's op de website zijn gekoppeld aan de kerndoelen en zijn daarom aangepast.

Daarnaast is de informatie bij beleid en regelgeving met betrekking tot de kerndoelen gewijzigd. Consortiumpartner SLO onderhoudt nauw contact met de andere partners binnen het Expertisepunt Burgerschap over de publicatie van en communicatie over de kerndoelen.

Handreiking bij de kwalificatie-eisen burgerschap

Het ministerie van OCW heeft het Expertisepunt Burgerschap verzocht om de ontwikkeling van een handreiking te organiseren. De handreiking biedt mbo-docenten burgerschap handvatten om op basis van de nieuwe kwalificatie-eisen goed en passend burgerschapsonderwijs vorm te geven. De handreiking dient ter inspiratie en ondersteuning voor onderwijsprofessionals en kent geen verplichtend karakter. De handreiking biedt voorbeeldmatige uitwerkingen en suggesties voor werkvormen die docenten kunnen toepassen in hun eigen klas, evenals inzichten hoe burgerschapsonderwijs beter kan aansluiten bij de belevingswereld van de studenten. De uitwerkingen zijn divers beschreven om op die manier aan te sluiten bij de variëteit aan doelgroepen en leerwegen. De handreiking is in oktober gepubliceerd en is te downloaden als klikbare pdf zodat onderwijsprofessionals snel kunnen navigeren tussen de verschillende onderdelen en thema's. Ook staat er op de website een serie korte video's met uitleg over de inhoud en het gebruik van de handreiking.

2. Vraag- en adviesfunctie

Loketfunctie

Helpdesk

Scholen wisten onze helpdesk veelvuldig te vinden, in totaal kwamen er 213 vragen binnen via de e-mail of telefonisch (info@expertisepuntburgerschap.nl; 030 - 285 6611). De vragen die scholen ons stelden, varieerden van praktische vragen over de wetgeving tot specifieke feedbackvragen over (onderdelen van) beleidsplannen burgerschapsonderwijs. Er werden vooral veel vragen gesteld over het doelgericht en samenhangend inrichten van burgerschapsonderwijs, over evaluatie en monitoring en de definitieve conceptkerndoelen burgerschap.

Net als in 2024 werden de vragen vanuit de mbo-scholen per mail gesteld aan mbo@expertisepuntburgerschap.nl. Ook dit jaar lag de nadruk op de relevante ontwikkelingen voor het burgerschapsonderwijs en de invoering van de nieuw wet- en regelgeving vanuit het ministerie van OCW. Verder leidden de aangescherpte eisen voor docenten basisvaardigheden tot extra vragen.

Klankbordgroepen

Po, go en vo

In 2025 is het Expertisepunt Burgerschap gestart met het Onderwijspanel Burgerschap. Er zijn drie bijeenkomsten gepland in het schooljaar 2025/2026, waarvan de eerste bijeenkomst plaatsvond in november 2025. Het Onderwijspanel Burgerschap is opgezet om nog meer inzicht te krijgen in de onderwijspraktijk en in de vragen en behoeften die daar spelen, én om uitwisseling tussen scholen te faciliteren. Primair, gespecialiseerd en voortgezet onderwijs zijn goed vertegenwoordigd in het panel en ook per sector is gezorgd voor een representatieve vertegenwoordiging van onderwijsprofessionals.

De panelleden geven feedback op tools en activiteiten die het Expertisepunt Burgerschap ontwikkelt. In de eerste bijeenkomst is ingegaan op de doorontwikkeling van de website en op de ontwikkeling van een keuzekaart voor het zorgvuldig kiezen van een passend monitoringsinstrument. Aanvullend krijgen de leden tijdens panelbijeenkomsten een workshop of masterclass aangeboden ten behoeve van hun eigen professionalisering en worden zij op de hoogte gehouden van actuele ontwikkelingen.

Mbo

In 2025 is de klankbordgroep verder gegroeid naar ongeveer 60 mbo-docenten burgerschap. Deze uitbreiding laat zien dat de behoefte aan praktijkgerichte mbo-expertise blijft toenemen. Steeds vaker wordt de klankbordgroep gevraagd als gesprekspartner bij maatschappelijke en educatieve vraagstukken, variërend van deelname aan denktanks en feedback op lesmateriaal of conceptbeleidsstukken tot bijdragen aan onderzoek en bewustwordingsprojecten. De aanvragen kwamen onder andere vanuit initiatieven op het gebied van financiële educatie, mensenhandel en herinneringseducatie. Hiermee vervult de klankbordgroep een groeiende en verbindende rol tussen beleid, maatschappelijke organisaties en de mbo-onderwijspraktijk.

Adviseurs burgerschap

In 2025 hebben de adviseurs van het Expertisepunt Burgerschap opnieuw kortdurende ondersteuning geboden bij het vormgeven van burgerschapsonderwijs in het funderend onderwijs en het mbo. Scholen worden door hen op weg geholpen bij de volgende stap in de inrichting van hun burgerschapsonderwijs. Het Expertisepunt Burgerschap investeert in kennisdeling, om de adviseurs zo goed mogelijk te ondersteunen bij deze werkzaamheden. Dat doen wij via intervisie en door kennis over

burgerschapsonderwijs vanuit andere organisaties te delen. In het afgelopen jaar hebben wij de Inspectie van het Onderwijs bijvoorbeeld uitgenodigd om met de adviseurs in gesprek te gaan over het Inspectietoezicht en de herstelopdrachten op het gebied van burgerschapsonderwijs.

Po, go en vo

Scholen in het funderend onderwijs maakten goed gebruik van de (kortdurende) ondersteuningsmogelijkheid van adviseurs van het Expertisepunt Burgerschap. In totaal werden er 330 aanvragen voor een adviseur gedaan door scholen, waarvan ongeveer 70% uit het primair onderwijs, ongeveer 20% uit het voortgezet onderwijs en ongeveer 10% uit het gespecialiseerd onderwijs.

Waar lopen scholen en besturen het meest tegenaan als het gaat om het (door)ontwikkelen van burgerschapsonderwijs? Bij het indienen van een aanvraag voor een adviseur, beschrijven veel besturen en scholen dat zij graag ondersteund willen worden bij (een van) de volgende vraagstukken;

- Het vertalen van de definitieve conceptkerndoelen burgerschap naar de eigen schoolcontext en de afstemming van de leerdoelen op de eigen leerlingenpopulatie.
- Het in verband brengen van de leerdoelen met het onderwijsaanbod en het logisch opbouwen van een doorlopende leerlijn in verschillende leerjaren.
- Het in kaart brengen van de leerdoelen op het gebied van burgerschap en de mate waarin deze leerdoelen worden behaald door de leerlingen.

Mbo

In 2025 hebben vier adviseurs mbo-scholen ondersteund bij vraagstukken rond burgerschap. Zij brachten actuele ontwikkelingen in kaart zoals nieuwe opleidingseisen voor docenten, handvatten voor visievorming en de integratie van

burgerschap in uiteenlopende leertrajecten. Ook verduidelijkten zij toekomstige ontwikkelingen zoals de vernieuwde kwalificatie-eisen en de overgang naar een instellingsexamen. Daarnaast namen ze deel aan online BoB (Burgerschap op Bezoek) gesprekken en verzorgden zij presentaties op landelijke en regionale bijeenkomsten.

Funderend onderwijs in Caribisch Nederland

Binnen het Expertisepunt Burgerschap trekken SLO en Stichting School & Veiligheid samen op in de verkenning van ondersteuning voor Caribisch Nederland. Daarbij wordt ook geput uit de ervaring van ProDemos met burgerschapsvorming in dit deel van het Koninkrijk. In 2025 beantwoordden zij ondersteuningsvragen van een basisschool op St. Eustatius en een middelbare school op Bonaire. Deze scholen vroegen om ondersteuning bij het opstellen van hun burgerschapsplan en bij de inzet van de kerndoelen burgerschap in de Caribische context.

Om een beter beeld te krijgen van de situatie in Caribisch Nederland en de vragen die daar spelen, onderzoekt het Expertisepunt Burgerschap in samenwerking met het ministerie van OCW op welke wijze de scholen daar beter ondersteund kunnen worden.

In 2025 is het stappenplan Burgerschap van het Expertisepunt Burgerschap naar het Engels vertaald voor scholen op Saba en St. Eustatius.

3. Congressen en bijeenkomsten

Leerkrachtendag

Op 21 november 2025 was in Tilburg de tweede editie van de Leerkrachtendag Burgerschap voor het basisonderwijs. De dag werd georganiseerd door ProDemos vanuit het Expertisepunt Burgerschap.

Op de dag waren 123 deelnemers. Ook een groot deel van de 34 mensen die achter een stand stonden, deden mee aan de workshops. De dag werd geopend door Merel van Vroonhoven, zij-instromer in het basisonderwijs en oud-columnist van de Volkskrant. Daarna volgden twee rondes van inspirerende en activerende workshops, van onder meer het College voor de Rechten van de Mens, bureau Common Ground en het Expertisepunt Burgerschap. Het was een geslaagde dag die goed werd gewaardeerd in de evaluatie. Zo schreef een deelnemer: Burgerschap is iets waar scholen vaak een beetje mee worstelen en wat dan ook een beetje in het luchtledige blijft hangen, maar goed georganiseerde evenementen als deze laten zien dat burgerschap iets is om serieus te nemen. Ga hier vooral mee door!

Conferentie 'Focus op Burgerschap'

Op 12 maart 2025 organiseerde het Expertisepunt Burgerschap de conferentie Focus op Burgerschap: met de nieuwe generatie. De plenaire opening werd verzorgd door Hajar Yagkoubi, over Gen Z en navigeren in een tijd van polycrisis. Gedurende de dag konden onderwijsprofessionals in twee rondes deelnemen aan verschillende workshops en lezingen en was er een informatiemarkt met 30 organisaties die op uiteenlopende manieren actief zijn op het gebied van burgerschap. De dag werd afgesloten met een panelgesprek met leerlingen uit het primair onderwijs, gespecialiseerd onderwijs en voortgezet onderwijs – die in gesprek gingen over hoe zij op hun eigen scholen werken aan burgerschapsonderwijs. In totaal waren er 280 deelnemers aanwezig op deze conferentie.

Burgerschapsdag mbo

Voor het mbo organiseerde het Expertisepunt Burgerschap de Burgerschapsdag Impuls 2025. Deze jaarlijkse landelijke bijeenkomst versterkt het burgerschapsonderwijs in het mbo door ontmoeting, verdieping en het delen van handelingsgerichte inzichten. Ruim 140 deelnemers uit het mbo kwamen bijeen om elkaar te inspireren en om kennis en ervaringen op te doen met betrekking tot de kansen en uitdagingen in burgerschapsonderwijs.

De dag begon met een plenair programma, waarin Mariëtte Hamer de aftrap verzorgde met een reflectie op het thema seksueel overschrijdend gedrag – een actueel en relevant thema voor onderwijsprofessionals die werken aan een veilige en inclusieve leeromgeving. Daarna bood het programma een breed palet van 15 interactieve workshops, waarin deelnemers actief aan de slag gingen met thema's als het democratisch handelingsperspectief van studenten, het stimuleren van respectvolle dialoog en het versterken van burgerschapscompetenties in de onderwijspraktijk.

De Burgerschapsdag gaf een impuls aan de verdere ontwikkeling van burgerschapsonderwijs in het mbo. De combinatie van

praktijkgerichte werkvormen, verhelderende inzichten en intervisie zorgde ervoor dat deelnemers met hernieuwde energie, concrete ideeën en een gedeeld gevoel van richting naar huis gingen. De bijeenkomst droeg bij aan het versterken van het mbo-netwerk rond burgerschap.

Bijeenkomsten OCW

Het Expertisepunt Burgerschap was aanwezig bij de bijeenkomsten voor het Masterplan Basisvaardigheden van het ministerie van OCW. In het voorjaar onder de titel OCW Dichtbij – Focus op basisvaardigen, in het najaar onder de titel Startbijeenkomsten. Deze bijeenkomsten zijn bedoeld voor onderwijsprofessionals van scholen met een subsidie Basisvaardigheden. Het Expertisepunt Burgerschap verzorgde op deze bijeenkomsten een gesprekstafel, waar onderwijsprofessionals ervaringen konden uitwisselen onder begeleiding van een adviseur. Tijdens de bijeenkomsten verzorgden wij daarnaast een workshop over het vormgeven van een visie op burgerschapsonderwijs op schoolniveau. Op de bijeenkomsten kwamen tussen de 150 en 350 bezoekers af.

Voorjaar 2025

- 📅 10 april in Leeuwarden
- 📅 15 april in Middelburg
- 📅 12 mei in Roermond
- 📅 20 mei in Utrecht
- 📅 27 mei in Enschede

Najaar 2025

- 📅 2 september in Eindhoven
- 📅 10 september in Utrecht
- 📅 18 september in Zwolle
- 📅 22 september in Leiden

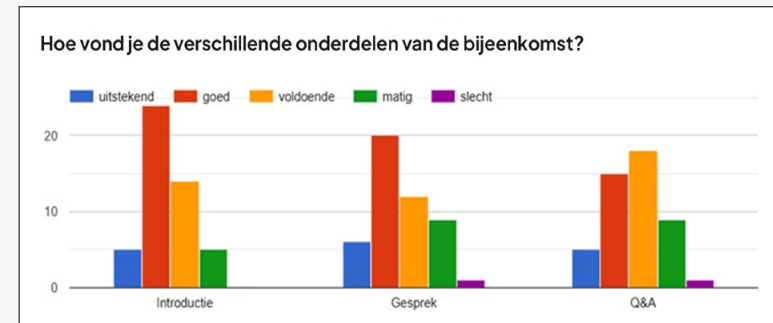
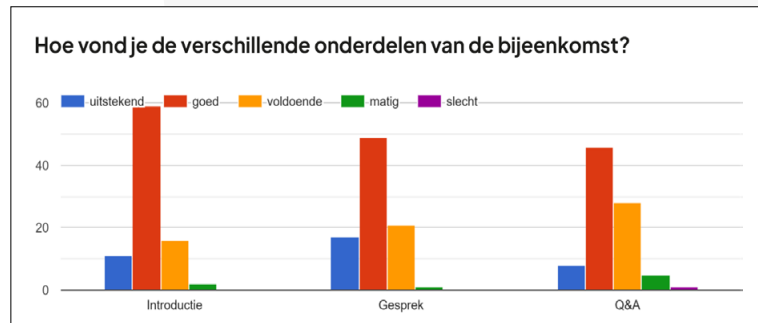
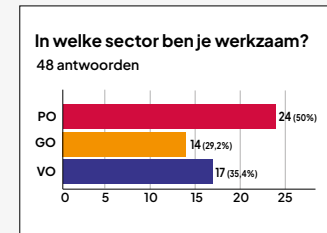
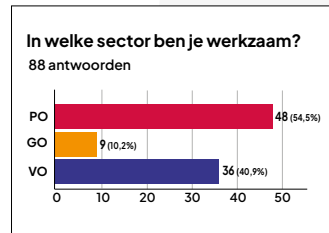
Tijdens de OCW Dichtbij-bijeenkomsten in het voorjaar van 2025 verzorgde SLO workshops met als thema 'Burgerschap binnen verschillende leergebieden'. Daarbij is ingegaan op de conceptkerndoelen en zijn praktische voorbeelden gegeven van hoe scholen burgerschapsonderwijs in samenhang met andere vakken en leergebieden kunnen vormgeven.

Webinar

In 2025 organiseerde het Expertisepunt Burgerschap twee webinars.

Het eerste webinar op 18 maart spitste zich toe op het [toezicht van de Inspectie van het Onderwijs](#) op de burgerschapsopdracht in het funderend onderwijs. Inspecteurs Anne Bert Dijkstra en Reinout Boxman waren uitgenodigd om het onderzoekskader toe te lichten. Het webinar werd opgenomen en voorzien van ondertiteling. Voor vragen die niet behandeld konden worden tijdens het webinar, werd een pagina met [veelgestelde vragen](#) gepubliceerd. Bij dit webinar waren 377 deelnemers aanwezig.

Het tweede webinar op 23 september bood een podium voor [voorbeelden uit de praktijk](#). Tijdens dit webinar zoomden we in op drie scholen uit respectievelijk primair, gespecialiseerd en voortgezet onderwijs. Daniël Jongerius van de Prins Willem Alexanderschool, Diane van Diemen van 's Heerlen Loo Onderwijs en Daan Verhoeven van Dalton Den Haag vertelden over de keuzes die hun scholen hebben gemaakt voor wat betreft de visie op burgerschap, het burgerschapscurriculum en de wijze van evalueren. Ook dit webinar werd opgenomen, voorzien van ondertiteling en antwoorden op veelgestelde vragen. Bij dit webinar waren 200 deelnemers aanwezig.

Inbreng bij andere congressen en bijeenkomsten

Het Expertisepunt Burgerschap was actief bij verschillende congressen en bijeenkomsten van maatschappelijke (partner) organisaties, waaronder de Docentendag Maatschappijleer van ProDemos en de Nederlandse Vereniging van Leraren Maatschappijleer in april. Ook waren we bij twee landelijke studiedagen van LOWAN, voor respectievelijk po en vo. LOWAN ondersteunt scholen die onderwijs aan nieuwkomers verzorgen.

Onlinebijeenkomsten contactpersonen mbo

In 2025 zijn drie onlinebijeenkomsten georganiseerd voor mbo-contactpersonen burgerschap: in februari, juni en december. De bijeenkomsten boden deelnemers actuele informatie vanuit het Expertisepunt Burgerschap over ontwikkelingen binnen het burgerschapsonderwijs, gevolgd door een kenniscarrousel waarin maatschappelijke organisaties via een korte pitch hun onderwijsaanbod presenteerden, vaak samen met de betrokken opleidingen. Ten slotte waren er updates vanuit OCW over wet- en regelgeving rondom burgerschap in het mbo. Per bijeenkomst namen gemiddeld 60 tot 80 contactpersonen deel.

Regiobijeenkomsten MBO Raad

In het najaar van 2025 organiseerde het Expertisepunt Burgerschap de regiobijeenkomsten Expeditie Burgerschap voor het mbo. In de periode november en december 2025 werd één landelijke route afgelegd langs vijf regio's. Doel van de bijeenkomsten was het versterken van de informatiepositie van het mbo-veld en het ondersteunen van scholen bij de invoering van de nieuwe kwalificatie-eisen en wet- en regelgeving rond burgerschap.

De regiobijeenkomsten zijn georganiseerd in samenwerking met het ministerie van OCW en de Hogeschool van Amsterdam (HvA). Deze gezamenlijke aanpak droeg bij aan eenduidige

informatievoorziening en bood scholen duidelijkheid over wat vastligt en waar ruimte is voor eigen invulling. In het programma was nadrukkelijk ruimte voor een inhoudelijke toelichting op de wettelijke burgerschapsopdracht, de herijkte kwalificatie-eisen en de implicaties daarvan voor scholen.

Per regio namen gemiddeld 20 tot 30 onderwijsprofessionals deel, waaronder docenten, coördinatoren en beleidsmedewerkers burgerschap. De bijeenkomsten vonden plaats bij de gastscholen Albeda, Graafschap College, Noorderpoort, ROC van Amsterdam en Vista College. Door de actieve rol van gastscholen uit verschillende regio's, werd de verbinding met de onderwijspraktijk versterkt.

In het programma was ook ruimte voor praktijkvoorbeelden en dialoogsessies. In deze gesprekken stonden onder meer vragen centraal over de vertaling van wet- en regelgeving naar de onderwijspraktijk, de meetbaarheid van burgerschap, vrijstellingenbeleid, burgerschap in de BBL-context en de rol van de school als oefenplaats voor democratisch handelen. De opbrengsten uit de regiobijeenkomsten gaven het Expertisepunt Burgerschap waardevolle inzichten in de vragen en ondersteuningsbehoeften van scholen.

Mbo-docentendagen

ProDemos organiseerde vanuit het Expertisepunt Burgerschap drie docentendagen voor burgerschapsdocenten in het mbo. Net als de eerste editie in 2024 kozen we voor locaties die direct raken aan democratie: de gemeentehuizen van Den Haag en Eindhoven en het provinciehuis van Groningen. De bijeenkomsten zijn kleinschalig van opzet: er is plek voor maximaal 60 deelnemers per docentendag. Waar er in 2024 voor elk van de drie locaties met wachtlijsten moest worden gewerkt, viel de opkomst in 2025 wat tegen. In totaal waren er 86 deelnemers verdeeld over de drie locaties. Net als bij andere gratis evenementen was er een vrij hoog percentage no show.

Het programma en de docentendagen als geheel werden door de aanwezige docenten zeer positief ontvangen: docenten beoordeelden die met een 8,4. Het programma bestond uit lezingen en workshops, die zowel inhoudelijke informatie als praktische handvatten boden.

Werkgroep Digitaal Burgerschap mbo

In de handreiking Burgerschap (zie hoofdstuk 1 van dit jaarverslag) wordt gewerkt met vier thema's. Vanuit de werkgroep Digitaal Burgerschap is de relatie gelegd met digitaal burgerschap.

In het kader van digitaal burgerschap onderzoeken studenten hoe vrijheid van meningsuiting zich manifesteert op online platforms en welke spelers (bedrijven, overheid, communities) macht uitoefenen in digitale besluitvorming. Digitaal burgerschap gaat over het bewust, kritisch en verantwoord deelnemen aan de digitale samenleving. Door Digitaal Burgerschap op te nemen in de doorlopende leerlijn, worden studenten beter voorbereid op hun rol in een wereld waarin de al dan niet democratische dialoog zich steeds vaker online afspeelt. De werkgroep Digitaal Burgerschap heeft hierin een actieve en verbindende rol gespeeld. Gedurende het jaar is er goed contact geweest met de professionals van het practoraat Mediawijsheid & Burgerschap en het Nationale Groeifondsprogramma Npuls,

4. Professionalisering (overig)

Leergangen po/vo en leergang go

De twee bestaande leergangen van het Expertisepunt Burgerschap (voor het po en het vo) zijn in 2025 samengevoegd tot één leergang voor (bovenschoolse) kwaliteitszorg-medewerkers in het po én vo. Deze leergang bestaat uit vijf online-bijeenkomsten die elk een dagdeel duren. In 2025 werd deze leergang tweemaal aangeboden, de eerste keer van maart t/m september 2025 en de tweede keer van september 2025 t/m februari 2026. In de leergangen krijgen deelnemers inzichten en tools mee om op hun eigen school de volgende stap te zetten op het gebied van burgerschapsonderwijs. Aan elke leergang namen ongeveer 15 onderwijsprofessionals deel.

In 2025 werd daarnaast voor het eerst ook een leergang aangeboden die gericht was op kwaliteitsmedewerkers en kwaliteitscoördinatoren in het gespecialiseerd onderwijs. Hiervoor is gekozen om zo beter aan te sluiten op de context en de specifieke behoeften van de leerlingenpopulatie in het gespecialiseerd onderwijs. Deze leergang bestond uit vier bijeenkomsten, waarvan twee bijeenkomsten van een dag op locatie in Utrecht en twee online-bijeenkomsten van een uur waarin deelnemers vragen konden stellen en met elkaar konden uitwisselen. Aan deze leergang namen 13 onderwijsprofessionals deel.

Leergangen Burgerschap mbo

De leergang burgerschap is in 2025 voortgezet met als doel (aan-komend) docenten burgerschap in het mbo te professionaliseren. De leergang is te volgen bij acht hogescholen in Nederland. De mbo-scholen zijn benaderd via het netwerk van het Expertisepunt Burgerschap, via het HR-netwerk van de MBO Raad en via de bestuurders van de scholen. Er worden voornamelijk incompany trainingen gegeven. Over de hele subsidieperiode hebben 611 docenten deze leergang gevolgd.

Oberon deed begin 2025 een verkennend onderzoek naar de manier waarop deelname aan de leergang doorwerkt in de kwaliteit van het burgerschapsonderwijs, zowel in de lessen als in de organisatie. De focus lag niet alleen op evaluatie van de leergang, maar ook op de manier waarop deelnemers met het geleerde aan de slag gingen in hun eigen school. De leergang heeft docenten bewuster gemaakt van het belang van burgerschapsonderwijs en praktische handvatten geboden voor de lespraktijk. Het uitwisselen van ervaringen vonden de deelnemers inspirerend. Sommige docenten voelen zich nog onvoldoende rolmodel en de vertaling van maatschappelijke thema's naar lessen vraagt om meer ondersteuning. Ook verloopt de implementatie van nieuwe werkvormen soms moeizaam door tijdsdruk en organisatie-uitdagingen.

Het voeren van moeilijke gesprekken

In 2025 blijft de behoefte aan scholing rondom het voeren van schurende gesprekken onverminderd groot. De middelen van deze subsidieregeling waren in 2025 volledig toegekend. Een budgetneutrale wijziging in de begroting van het Expertisepunt Burgerschap heeft voor extra middelen gezorgd. Scholen uit het funderend onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs hebben actief gebruikgemaakt van deze mogelijkheid. De trainingen voorzien in een concrete behoefte. De trainingen helpen leraren en docenten om complexe, gevoelige of polariserende gesprekken in de klas professioneel en met vertrouwen te voeren. In het jaar 2025 is de subsidieperiode afgesloten, met het volgende resultaat.

	Aantal aanvragen	Percentage
PO	40	12%
VO	178	54%
MBO	110	34%
Totaal	328	100%

Leernetwerken

Het Expertisepunt Burgerschap rondde in 2025 alle leernetwerken af die vanaf 2024 zijn opgestart en uitgevoerd. In totaal ging het om elf leernetwerken – die zich onder andere richtten op het evalueren van burgerschap, het vormgeven van burgerschap in het voortgezet onderwijs en het voeren van gevoelige gesprekken in de klas. De opbrengsten van deze leernetwerken worden gefaseerd gepubliceerd op onze website, de opbrengsten van de volgende leernetwerken zijn al te raadplegen:

- 🔹 S'Heeren Loo ontwikkelde een praktisch en visueel stappenplan dat scholen helpt om bewuste keuzes te maken in het monitoren van burgerschap.
- 🔹 Saxion Hogeschool en de Nederlandse Montessori Vereniging (NMV) legden hun opbrengsten vast in de publicatie Montessori en burgerschap: van beleid naar praktijk. Ook ontwikkelden ze een digitaal werkdocument met praktische instrumenten.
- 🔹 Stichting Humanasium werkte in het leernetwerk met een handout van Academie Tien over het voeren van gesprekken over gevoelige onderwerpen in de klas.
- 🔹 De CED-groep maakte een gesprekshandleiding waarmee ook andere scholen intern het gesprek kunnen voeren over hun burgerschapsonderwijs. Daarnaast resulteerde dit leernetwerk in een boek over best-practices in burgerschap in het vo 'Bezielde burgerschap in het voortgezet onderwijs'.
- 🔹 Universiteit Twente ontwikkelde concrete hulpmiddelen om bij scheikunde klassengesprekken over maatschappelijke vraagstukken te begeleiden. Namelijk een poster en (kaartjes met stellingen voor in) een kletsput. Ook is er een filmpje gemaakt waarin wordt toegelicht hoe je de poster en de stellingen in je les kunt gebruiken
- 🔹 Het leernetwerk Jenaplan maakte een publicatie die uitgaat van drie invalshoeken van waaruit burgerschap op school vorm krijgt: 1) de wetgeving, 2) de identiteit van de school en 3) de populatie/locatie van de school. Dit leernetwerk startte in 2023.

5. Instrumentarium & tools

QuickScan Burgerschap po en vo en Toolbox Burgerschap

Het jaar 2025 was het tweede jaar dat de vernieuwde [QuickScan Burgerschap po/vo](#) live staat. De QuickScan is een hulpmiddel voor scholen in het primair en voortgezet onderwijs om een beeld te krijgen van de stand van zaken met betrekking tot het burgerschapsonderwijs in de eigen school. De QuickScan sluit aan op de negen IJkpunten voor goed burgerschapsonderwijs. De bijpassende toolbox biedt tips, links, informatie en voorbeelden per QuickScan-categorie om de school verder op weg te helpen. In 2025 zijn er totaal 555 scans door scholen gedaan. Er zijn 4.360 deelnemers bijgekomen. Uit de scans blijkt dat scholen vinden dat ze het op de onderdelen schoolklimaat, basiswaarden en visie redelijk goed doen. Zij ervaren meer uitdagingen als het gaat om kwaliteitszorg, het monitoren van resultaten en de verbinding met ouders en de omgeving van de school als het gaat om burgerschap.

Hosting en onderhoud Zelfevaluatie Burgerschap in het mbo

In 2025 is de Zelfevaluatie minder ingezet dan in voorgaande jaren. Over de gehele periode waarin dit instrument beschikbaar was, laten de resultaten een consistent beeld zien: mbo-teams scoren structureel hoog op visie en beleidsmatige aandacht voor burgerschap. Tegelijkertijd blijven de scores achter wanneer het gaat om de concrete vertaling naar het curriculum, de samenhang binnen het onderwijs en de structurele professionalisering van teams.

JAARVERSLAG 2025

6. Stakeholders

Kennisnetwerk

De bijeenkomst van het kennisnetwerk in maart 2025 stond in het teken van de relatie tussen burgerschap en verschillende schoolvakken. Aan deze bijeenkomst namen 23 mensen deel. Erna van Koeven en Hanneke Bartelds gaven inspirerende presentaties over hun recente onderzoeken. Zij gingen in op de samenhang tussen respectievelijk Nederlands en burgerschap en geschiedenis en burgerschap. Erna van Koeven is hoofddocent en expert op het gebied van taal, lezen en dyslexie aan de Hogeschool Windesheim. Hanneke Bartelds is curriculumontwikkelaar geschiedenis bij SLO en promoveerde in 2024 aan de Universiteit van Amsterdam met [haar onderzoek](#) naar het bevorderen van (historisch) inlevingsvermogen in het geschiedenisonderwijs. De leden van het kennisnetwerk zijn ook uitgenodigd voor de Burgerschapstafel in september.

Burgerschapstafel

De jaarlijkse Burgerschapstafel vond plaats op 26 september. In deze bijeenkomst slaan we een brug tussen praktijk, beleid, wetenschap en aanbieders van leermiddelen en professionaliseringstrajecten. Er waren ongeveer 100 bezoekers: onderwijsprofessionals, beleidsmakers, onderzoekers en medewerkers van maatschappelijke organisaties en aanbieders. Voor het eerst werd dit jaar de oorspronkelijke doelgroep maatschappelijke organisaties uitgebreid, dit werd door de deelnemers als waardevol ervaren.

In het plenaire deel van deze Burgerschapstafel sprak auteur en directeur van Bureau Burgerberaad Eva Rovers over hoe we kunnen werken aan een democratisch fitte samenleving waarin iedereen een verschil kan maken. Na het plenaire deel

waren er drie rondes workshops verspreid over de verschillende sectoren. Het grootste deel van de sessies werd verzorgd door onderzoekers die samen met iemand uit de schoolpraktijk vertelden over hun onderzoek en de praktische uitwerking hiervan. De onderwerpen die aan bod kwamen zijn: islamitisch geïnspireerde burgerschapsvorming, waardenontwikkeling, schrijven is denken, burgerschap in relatie tot samenwerking tussen vakken, de school als gemeenschap, pedagogisch partnerschap als fundament voor curriculumontwikkeling, mensenrechten, paden naar anti-institutionele complottheorieën.

In twee van de sessies (po/go/vo en mbo) deelde het Expertisepunt Burgerschap inzichten die zijn opgedaan over de aanpak van burgerschap in de schoolpraktijk. Aanvullend gaf SLO in een sessie een blik op de functionele kerndoelen burgerschap en werd er een sessie verzorgd door de Inspectie van het Onderwijs over wat er volgens haar nodig is in de onderwijspraktijk op het gebied van burgerschap. In het hele programma was er ruimte voor dialoog tussen de deelnemers en sessiegevers om het contact tussen verschillende betrokkenen te versterken.

Beleidstafel

Op 25 juni 2025 organiseerde het Expertisepunt Burgerschap de jaarlijkse Beleidstafel met vertegenwoordigers van VGS, VOS/ABB, PO-Raad, VO-raad, MBO Raad, JOBmbo en BVMBO. Op de agenda stonden de actuele ontwikkelingen met betrekking tot burgerschap in de verschillende sectoren, het ging onder meer over de herstelopdrachten in het funderend onderwijs en het lerarenbeleid in het mbo. Ook verkenden we samen wat er in de periode tot en met 2027 nodig is om het burgerschapsonderwijs te versterken, waarbij het van belang is om scholen meer te laten denken vanuit de waarden die zij willen versterken en minder vanuit de vraag 'wat wil de inspectie?'. Ook bespraken we welke ondersteuning nodig is voor het voeren van gesprekken over

gevoelige onderwerpen in de klas. Geconcludeerd werd dat (ervaren) polarisatie en maatschappelijke vraagstukken - en wat dit doet met leerkrachten en docenten - een punt van aandacht blijft.

Samengevat waren de conclusies van deze bijeenkomst:

- ❏ Burgerschap staat onder druk door toenemende maatschappelijke onrust en polarisatie; scholen hebben behoefte aan ondersteuning om hiermee om te gaan.
- ❏ Docenten ervaren handelingsverlegenheid, vooral bij schurende gesprekken en het herkennen/invullen van burgerschapsmomenten.
- ❏ Bekendheid en zichtbaarheid van het Expertisepunt Burgerschap is al goed maar kan nog beter worden ingezet; scholen vragen om inspiratie en goede voorbeelden.
- ❏ Scholen hebben behoefte aan duidelijke kaders en een doorlopende leerlijn, met helderheid over wat moet en wat vrij in te vullen is.

